זון אויפגאנג — 4.38.
זון אונטערגאנג — 8.12.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנארע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט

יעדן טאג

דאס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער: טיילוויז קלאר

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 99. Winnipeg, Monday May 19, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאנטאג כא' אייר, תר"ץ.

אידישע אימיגראציע קיין ארץ-ישראל אָפּגעשטעלט ביז נאָך אונטערזוכונג פון לאָרד סימפּסאָן

אפילו ארויסגעגעבענע סערטיפיקאטן זיינען צוריקגעצויגן געווארן. — דערקלערונג פון אגענטור עקזעקוטיווע מאכט א שווערן איינדרוק

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

ירושלים, מאי 19 (איטא). — די אגענטור עקזעקוטיווע, נאך א זיצונג אפּגעהאלטן לעצטן אונטג, האט ארויסגעגעבן די אפּלגנדיקע דערקלערונג:

"די אידישע אגענטור וויל באקענען דאס פּובליקום מיט די פאקטן בנוגע דער לויפנדיקער אימיגראציע בכעמע. דעם 17 פעברואר, אויסהערנדיק די אפּדערונגען פון דער עקזעקוטיווע, האט די פאלעסטינער רעגירונג אויטאריזירט 950 אימיגראציע סערטיפיקאטן, ווי אן אוואנס אויף דער האלב־יאריקער סכעמע פון אפּריל ביז סעפּטעמבער. מארט 17טן האט זי עקזעקוטיווע דערלאנגט איר רעגלמעסיקע אפּליקאציע פאר דער האלב־יאריקער סכעמע פון ארבעטער אימיגראציע, פאדערנד ביז 3.143 סערטיפיקאטן.

"נאכדעם ווי די דאזיקע סכעמע איז באטראכט געווארן פון הייקאמישאנער מיט'ן מיניסטעריום, האט דער הויפּט פון דעם אימיגראציע אמט אפיציעל אינפאָרמירט די עקזעקוטיווע, אז ער איז אויטאָריזירט געווארן ארויסצוגעבן פאר דעם האלב־יאר 3.300 חלוצים סערטיפיקאטן, איינשליסלעך די 950 וואס זיינען שוין ארויסגעגעבן געווארן.

"מאי פרעגט 14טן איז קאלאָניאל קיש איינגעלאדן געווארן צו זעען דעם הויפּט סעקרעטאר, און דער לעצטער האט אים אינפאָרמירט, אז לויט א אידישע פון'ם שטאטס סעקרעטאר, האט דער הייקאמישאנער באפוילן צוריקצוציען די סערטיפיקאטן נוטעגהייסן לויט'ן ברייוו פון מאי דעם 12טן, ביז עס וועלן פארענטלאכט ווערן די רעזולטאטן פון דער אונטערזוכונג פון לאָרד סימפּסאָן.

"קאָל. קיש האט דאן פארלאנגט אן אויסדייענג ביים הייקאמישאנער, און האט אין נאמען פון דער אגענטור שארף פּראָטעסטירט קעגן דעם אפּשטעל אויף פאָליטישע גרונדן פון דעם אימיגראציע פּלאן נוטעגהייסן פון דער פאלעסטינער רעגירונג, וואס איז אויפגעגעבן געווארן צו זיין עקאָנאמישע באדעטונג.

"אזוי ווי פון די ארויסגעגעבענע 950 סערטיפיקאטן וואס זיינען פריער ארויס־געגעבן געווארן איז נאך פארבליבן א באלאנס פון 485 ניט אויסגענוצטע, זיינען זיי איבערגעשיקט געווארן דעם זעלבן טאג.

"די אימיגראציע אין אגדערע, ניט־חלוצ'ישע קאטעגאָריעס, פארבלייבט ניט באוווירקט פון די דאזיקע רעגולאציעס, און וועט וויטייער קאָנען אָנגיין לויט די פעסט־געשטעלטע כללים".

ירושלים, מאי 19 (איטא). — דער אפּשטעל פון דער אימיגראציע ווערט באטראכט אין אלע פאראנטוואָרטלאכע אר־דישע קרייזן ווי דער שווערסטער קלאפּ דערלאנגט צו דער אידישער נאציאָנאלער היים מצד דער בריטישער רעגירונג, זינט די אימיגראציע איז אפּגעשטעלט געווארן אין 1921 נאך די אראבישע פּאָגראָמען, און הערנאך דער אויסגאבע פון'ם "ווייסן אפּאיר".

ווארשע, מאי 19 (איטא). — "די ציר־ניסטישע עקזעקוטיווע מוז מאכן א סוף צו דער פאָליטיק פון באראויקונגען און מוז אפּדרופן גלייך א קאָנגרעס צו דער־מעגלאכן א אידישן מאסן־פּראָטעסט קעגן דער טערדענע צו באגרענצן די אידישע אנערקענטע רעכטן אויפ'ן אויפבוי פון זיי־ער נאציאָנאלער היים" — שרייבט דער צענטראל קאָמיטעט פון דער פּוילישער ציוניסטישער ארגאניזאציע צו דער ציר־ניסטישער וועלט עקזעקוטיווע. נאָכדעם ווי ער איז אינפאָרמירט געווארן וועגן דעם אפּשטעל פון אימיגראציע אין א"י. פון פארשידענע ווערטן דער צענטראל־קאָמיטעט אויפגעפאָדערט צו ארגאניזירן מאסן־פּראָטעסטן.

אמאלגאמייטעד קאָנ־ווענשאָן אין טאָראָנטאָ געשלאָסן

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

טאָראָנטאָ, מאי 18 (איטא). — די קאָנ־ווענשאָן פון די אמאלגאמייטעד קלייידער ארבעטער וועט אָפּגעהאלטן ווערן אין ראָטשעסטער. הילמאן און שלאָסבערג זיי־נען ווידער דערוויילט געווארן איינשטי־מיק צו זייערע עמטער און זיינען אויסגע־נומען געווארן מיט די ווארישסטע אויא־ציעס.

—(::)—

פייער קאסע פון קאָ־לעדזש טעאטער גע'ננב'עט

דורכבערענדיק זיך דורכ'ן דאך, האבן גנבים ארויסגעריסן זיך אין אפּיס פון'ם קאלעדזש טעאטער, 1296 מיין סט., זונ־טאג פארטאג, און האבן פון דארט ארויס־גע'ננב'עט א קליינע פייער קאסע, אין וועלכער עס איז געווען ארום $400.

די פאליציי האט דערווייל ניט געפונען קיין שפּורן ניט פון די גנבים און ניט פון דער קאסע.

—(::)—

היינט מיטינג פון נאָרט ענדער וועגן "עקסבישאָן"

היינט, 8.15 אונט., וועט אין קארנער פלאָרא און מעקענזי האל פארקומען א פארזאמלונג פון די איינוואוינער פון נאָרט ענד צו פארהאנדלען די פראגע פון ווידער־אויפבויען די עקסבישאָן אויף איר אלטן פּלאַץ — אויף סעלקירק עוועניו.

ראיאָטערס אין אינדיע געדראָעט מיט שמיץ פון רעגירונג

באָמבעי, אינדיע מאי 19. — די רעגי־רונג האט באשלאָסן צו באהאנדלען פון איצט אָן מיט די שטרייענגסטע מיטלען די וואס וועלן געפונען ווערן שולדיק אין באַ־טייליקן זיך אין ראיאָטן. די שטאט שאָ־לאפור, וואס איז לעצטע וואך געווען אין די הענט פון רעבעלן, איז אונטער קרינג צושטאנד. הונדערטער ארעסטן ווערן גע־מאכט, און די רעגירונג סטראשעט מיט שמיץ די וואס וועלן שטערן די אדרעונג.

שאלאפור געפינט זיך איצט אין א רוי־איקן צושטאנד, און די מאכט האָבן, אז זי וועט קאָנען צוריקציען דעם קרינג צו־שטאנד אין א פאר וואכן צייט.

—(::)—

הונדערט אידישע ארבעטער ארעסטירט בעת אָבלאווע אויף לעדער ארבעטער יוניאָן

ווארשע, מאי 18 (איטא). — הונדערט אידישע ארבעטער זיינען ארעסטירט גע־ווארן בעת די הינע פּאליציי האט געמאכט אן אָבלאווע אויף פרעם הויז אין דער לע־דער־ארבעטער יוניאָן, וואס ווערט קאָנט־ראָלירט פון די קאָמוניסטן. די פאליציי האט פארזיגלט דאס הויז פון דער יוניאָן.

—(::)—

חברונ'ער אראבער רויבן אויס פאָראלאזטע אינסטיטוציעס

ירושלים, מאי 18 (איטא). — 2 אידן וואס האבן באזוכט חברון באראבער, אז דיי שולן אין אנדערע אידישע אינסטיטו־ציעס וואס זיינען פאָראלאזט געווארן פון די איידן פון רעבעלן, איז אונטער קרינג צושטאנד. הונדערטער ארעסטן ווערן גע־מאכט, און די רעגירונג סטראשעט מיט שמיץ די וואס וועלן שטערן די אדרעונג.

שאלאפור געפינט זיך איצט אין א רוי־איקן צושטאנד, און די מאכט האָבן, אז זי וועט קאָנען צוריקציען דעם קרינג צו־שטאנד אין א פאר וואכן צייט.

—(::)—

נייע ארבעטער קבוצה געגרינ־דעט לעבן נס ציונה

ירושלים, מאי 18 (איטא). — א נייע אידישע ארבעטער קבוצה איז איצט געגי־רינדעט געווארן לעבן נס ציונה. די קבוצה וועט באשטיין פון 20 פאמיליעס און יע־דע פון זיי וועט באזיצן 7 דונאם לאנד, וואס איז געגעבן געווארן פון קרן קימת.

—(::)—

מיטלען אָנגענומען צו פארחיטן היינט א־י פון אומרוען

ירושלים, מאי 15 (איטא).— די רעגי־רונג מאכט גרויסע פארבאריטונגען פאר מארגן, מאי 16טן, ווען די אראבער האבן פּראָקלאמירט דעם "פאלעסטינער טאג". די אראבער האבן אויף דעם טאג ניט נאר דערקערט א סטרייק, נאר זיי האלטן אויך אפּ גרויסע פראזאמלונגען, צו וועלכע עס זיינען איינגעלאדן געווארן די נאָטאבעלן און יונגט־פירער פון גאנצן לאנד.

150 נאכט־וועכטער ווערן באשטימט פון דער רעגירונג פאר די אידישע קאָלאָ־ניעס, מיט'ן סטאטוס פון פּאליציסטן.

ווער?

זיינען געווען די ערשטע אידן אין

רעדזשיינא?

ווען האט מען דארט געגרינדעט־

די שול
די תלמוד תורה
די ציוניסטישע ארגאניזאציע
און אלע אנדערע אידישע ארגאניזאציעס

מיר זאָלען איצט דעם מאטעריאל פאר דער אויסגאבע פון

דער איד אין מערב קאנאדע

א היסטאָרישער איבערבליק, וואס וועט פארענטלאכט ווערן אין דעם גרויסן

יובילייי בוך

ארויסגעגעבן לכבוד דעם

20טן יובילייי

פון

"דאס אידישע וואָרט"

מיר בעטן אלע וואס קאָנען זאמלען דעם דאזיקן מאטעריאל, זיי זאָלן זיין אזוי גוט און אונז מיטטעלען.

שיקט אייערע מאנוסקריפּטן אין רעדאקציע פון "דאס אידישע וואָרט"

165 סעלקירק עוועניו, ווינניפּעג

ארום 45 טויזנט אידישע אימיגראנטן געקומען קיין קאנאדע אין 10 יאָר

אימיגראנטן חילף פאראין קאָנפערענץ הערט וויכטיקע באַ־ריכטן. — "דאס אידישע וואָרט" געלוויבט פאר איר גוטער ארבעט פאר אידישער אימיגראציע

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו ד. א. וו. פון מ. א. גרעי)

מאָנטרעאל, מאי 18. — די יערלאכע קאָנפערענץ פון'ם קאנאדער אימיגראנטן חילף פאראין אין דאָ אָפּגעהאלטן גע־ווארן היינט אין דער אנווזנהייט פון עטר־לאכע הונדערט פערזאָן, איינשליסנדיק א צאָל דעלעגאטן פון אָטטאוואָ, מאָנטרעאל צווישן זיי זיינען געווען מר. קאפּלאנד, פּרעזידענט פון האיאם אין שיקאגאָ, און פארטרעטער פון אָטטאוואָ, ווינדזאָר, טאָ־ראָנטאָ און ווייניפּעג (מ. א. גרעי), ווי אויך די אידישע לעפּזטאטן א. א. היפּס און מר. דרושייקאבס.

דער יערלאכער באריכט צייגט, אז פאר די לעצטע צען יאָר זיינען קיין קאנאדע אריינגעקומען 41,873 אידישע אימיג־ראנטן, און 3,507 פליכטלינגען. פון זיי זיינען 2,762 פארהאלטן געווארן אין איי־ראָפּיאישע פאָרטן און זיינען דערנאָך אריינגעלאָזן געווארן מיט דער חילף פון'ם פאראין.

דער פאראין האט פאר דער צייט אויס־געגעבן 175 טויזנט דאלאר אויף שטיצע צו אימיגראנטן.

דער באריכט פאר לעצטן יאָר צייגט, אז אין קאנאדע זיינען אריינגעקומען 152,379 אידישע אימיגראנטן, פון וועלכע 3,874 זיינען געווען אידן. די פארשטייער פון'ם פאראין האבן באגעגנט 466 שיפן און 392 אימיגראנטן־צוגן. 67 אידישע אימי־גראנטן זיינען פארהאלטן געווארן אין האליפאקס, פון וועלכע 64 זיינען מיט דער חילף פון'ם פאראין אריינגעלאָזן געווארן, און בלויז 3 זיינען דעפּאָרטירט געווארן.

דער באריכט פון'ם ווייניפּעגער דעלע־גאט איז זייער גוט אויפגענומען געווארן.

די פאלגנדיקע באאמטע פאר'ן נייעם יאָר זיינען דערוויילט געווארן: בענדזשא־מין ראבינסאָן, פּרעזידענט; ה. באַרסקי, וויצע־פּרעזידענט; ה. מ. קייזערמאַן, סעק־רעטאר.

די קאָנפערענץ האט אויסגעדריקט דעם האַרציקסטן דאנק צו אייער צייטונג "דאס אידישע וואָרט" פאר איר גוטער ארבעט פאר דער אידישער אימיגראציע און פאר'ן פאראין. א פולער באריכט פאָלגט נאָך.

קאָנווענשאָן פון אידיש נאציאָנאלן ארב. פארב. געעפנט אין מאָנטרעאל

באריכט צייגט אויף געוזונטן צושטאנד און וואוקס פון דער אָרגאניזאציע

מאָנטרעאל, מאי 19 (איטא). — די 12 יערלאכע קאָנווענשאָן פון'ם אידיש־נאציאָ־נאלן ארבעטער פארבאנד אין דאָ אָפּגע־ווארן שבת אונטג אין מאונט ראָ־יאל האָטעל, מיט דער באטייליקונג פון ארום 200 דעלעגאטן. פּרעזידענט מאיר בראון, ב. לאָקער, דוד פינסקי, חיים גרינ־בערג און אנדערע האָבן באגריסט די קאָנ־ווענשאָן. א קינדער־כאָר פון די הינע פאָלקס שולן און פּרעשולן, חזן פּנחס יאָ־סינאָווסקי און חיה'לע גרובער האָבן זיך באטייליקט אין'ם מוזיקאלישן פּראָגראם. דער זאל איז געווען געפּאקט, און א סך האָבן נעמוזט גיין צוריק צוליב מאנגל אין פּלאַץ.

דער באריכט פון דער גענעראל עקזעקו־טיווע, אָפּגעגעבן פון'ם סעקרעטאר, ל. סי־גאל, האט געצייגט אויף דעם פארבאנדס כסדר'דיקן וואוקס אין מיטגליידערשאפט פון פארמענז. ער האָט איצט 132 ברענ־טשעס און 22 פּרוינץ קלובן, און 20 גרו־פּעס, מיט א סך־הכל מיטגליידערשאפט פון קארנע צען טויזנט אין די פאראייניק־טע שטאטן און טע שטאנדע.

דער גרעסטער וואוקס פון'ם פארבאנד באמערקט זיך פאר דיי לעצטע עטלאכע חדשים. ל. סיגאל האט אין אָנגעצייגט אויף דעם פארבאנדס פארשידענע טעמי־קייטן פאר אידישע שולן, דעם לערער סע־מינאר, דעם געוועקשאפטן קאמפּיין, דעם פאנזיאָנארוויס, און דער געזו. "חסנה". די לעצטע אנטוויקלט זיך און צייגט גרויסן פארשריט אין צוזאמענהאנג מיט'ן "חסנה" ווערט איצט געפּלאנט צו בויען א הוכ־דערט ארבעטער הייטען אין ארץ־ישראל.

דער פינאנציעלער באריכט צייגט, אז דער פארבאנד האָט א סורפּלוס אין פאר־גלייך מיט די לעצטע פּרערוגנגען פון זיכערקייט אויף $152,329.74.

דער ווייניפּעגער דעלעגאט בון בר. 20 איז נאָמינירט געווארן פון דער קאָמיסיע איבער קאָמיסיעס.

—(::)—

פּרויען פון מערב קאָ־נאדע ענטפערן אויף בית־יתומים רוף

לויט ידיעות וואָס מר. אסאָווסקי, סר־פּעראינטענדענט פון מערב קאנאדער אי־דישן בית־יתומים, קרינט, ענטפערן די אידישע פרויען ברייטהאַרציק אויפ'ן האָ־נאר ראָל קאָל" לכבוד דעם 10 יאָריקן יובילייי פון בית־יתומים. אין די מיינסטע פאלן איז דער ענטפער כטעם א הונ־דערט פּראָצענטיקער.

סאסקאטון, אונטער פירערשאפט פון מרס. גערמאן, האָט געשאָנקן $115.00; וועגרעוויל (מרס. אליאן), $41.00; מעל־וויל (מרס. לערטשער), $25.00, און עס־טעוואָן (מרס. קריוועל און מרס. מאנ־$42,00.

פאָליטישע פּארטייען אין ווייניפּעג גרייטן זיך צו די אלגעמיינע וואלן

אין די פאָליטישע לאגערן דאָ אין שטאָט גייט אָן א ברויזנדיקע טעטיקייט. אלע גרייטן זיך צו די אָקומענדיקע וואלן דעם זומער.

די ליבעראלן האלטן אָפּ די יערלאכע פארזאמלונג פון'ם פארבאנד דעם דאָנער־שטאָג, מאי 22טן, וואו עס וועלן דער־ווייל ווערן באאמטע פאר'ן נייעם יאָר. די פארזאמלונג וועט אָפּגעהאלטן ווערן אין דער ליבעראלער הויפּט־קוואַרטיר, עוועניו בלאָק, 8 אווט. דעם זעלבן טאג וועט אויך דורכגעפירט ווערן א לאָנטשע־אָן, וואו צווישן די רעדנער וועלן זיין מיס סטיוארט, טאָכטער פון'ם אייזבאָן מיניס־טער; מיס היען, טאָכטער פון'ם ארבעטס מיניסטער, און מיס לוסעט דאלין, — אלע מיטגלידערנס פון'ם ליבעראלן יונגט קלוב "20טער יאָרהונדערט".

די קאָנסערוואטיוון זיינען זייער אק־טיוו איבער דער גאנצער פּרוואינץ. סט. באנייסער קאָנסערוואטיוון וועלן אפשר אין דאָ־ריוויסטן אונטן, אויף א פאראזמלונג אין האוס אינוועסטמענט געביידע, ווייניפּעג. צווישן די מעגלאכע קאָנסערוואטיווע קאנ־דידאטן פאר ספּרינגפיל זיינען: מעיאר וועב פון ווייניפּעג, טאָס. העי, דזש. מ. אייזעקס, פרענק עווענס און סי. טי. ווער־זיקאָווסקי.

די ליבעראל־פּראָגרעסיוון זיינען אקטיוו באזונדערס אין די דארפישע געגנטן.

די אומאָפּהייענגיקע ארבעטער פּארטיי וועט ארויסשטעלן אכט אדער נייַן קאנ־דידאטן אין דער פּראָווינץ, איינשליסל־דיק פיר אין ווייניפּעג. דער וואָל־קרייז פון נעלסאָן איז נאָך דערווייל א צווייפלהאפ־טער, און עס איז ניט זיכער אז די פאר־טיי זאָל דארט ארויסשטעלן א קאנדידאט. די קאָמוניסטן ווערט דערוואַרטעט, וועלן ארויסשטעלן צוויי קאנדידאטן אין פעלד: אין נאָרד און אין נאָרד־צענטער ווייניפּעג.

אידישע ביכער — א געשעפט

איך האָב שוין דאָ ביי אן אנדער גע־לעגנהייט באמערקט, אז דער נאטאריעזער קריזיס אויפ'ן אידישן ביכער מארק איז באמת אן איינגערעדטע קריינק, וואָס ווערט אן אמת'ע קריינק, אויב מען היילט זיך ניט אויס פון דער איינרייַרענישן.

דער אומגליק ביז איצט איז געווען, וואָס די אויסגאבע פון אידישע ביכער איז געווען ניט קיין געשעפט. נאָר א מצוה. אן מיט מצוות און מעשים טובים, בידוע, פארגעסען זיך ניט קיין פעאיקע געשעפטסלייט, נאָר "יושבי אוהלים", — פיינע מענשן, אבער אזעלכע וואָס ווייסן זייער ווייניק פון וועלט זאכן.

מיר האָבן געהאט און מיר האָבן נאָך איצט אויך א צאָל מעצענאטן, רייכערע אָדער ארימערע, וואָס האָבן ארויסגעגעבן אידישע ביכער לשם מצוה. זייער צאָל איז ניט גרויס, אבער פארט האָבן זיי געשפּילט א היבשע ראָל אין דער אויסגאבע פון'ם אידישן בוך.

אנדערע ארויסגעבער האָבן עס טאקע געמאכט פאר א געשעפט, — אבער נישט האָבן זיי דערמיט בלויז "צוגעקנעלט": ס'איז ביי זיי געווען בלויז א זייטיקער געשעפט, צו וועלכן זיי האָבן ניט גע־טראכט צו שיינקען זייער אויפמערקזאמ־קייט.

די ארויסגעבער האָבן אפילו ניט געפּר־נען פאר גוטיקן צו רעקלאמירן זייערע ביי־כער. זיי זיינען געווען און געווארט אויף עדם קונה, ער זאָל קומען און קויפן.

אין אייראָפּע זיינען נאָך אפשר אזעל־כע "געשעפט מעטאָדן" ניט אויסגעשפּילט. אבער אייראָפּע איז ארים, און קאָן ניט קויפן פיל. און אמעריקע, וואָס קאָן יא קויפן איז געווייזט געווארן צו גאנץ אנ־דערע געשעפט מעטאָדן: דער אמעריקאָ־נער קונה דארף מען זאָל אים איינשמי־עסן, אז ער דארף דעם ארטיקל, און ער וואַרט, אז מען זאָל אים ברייננען צו אים, וועט ער באצאָלן . . .

* * *

עס איז אזוי נויטיק געווארן צו מאכן פון ביכער א געשעפט, כדי צו מאכן א סוף צום "קריזיס".

דאָס וואָלט לכתחילה געדארפט טאָן אמעריקע, וואָס איז דער וועלטס רבי אין מאָדערנע געשעפטס מעטאָדן. עס זעט מיר אויס, אז אינוועסטירן אין ביכער גע־שעפט איז נאָר ניט מער רייזיקאלעך ווי אינוועסטירן אין וויין (מיינענדיק ניט די ממשות'דיקע, נאָר די פּאפּירענע ווייַן אויף דער ווייַנבערזע).

ביי די אמעריקאנער גופא איז דאָך דער ביכער געשעפט טאקע א רייזיקער געשעפט וואָס האָט געמאכט מיליאָנערן.

אבער וואָס די אורזאך זאָל ניט זיין, אבער די אמעריקאנער אידן האָבן דעם געד־שעפט פארלוירן. אונזערע תלמידים אין וואַרשע, — אפשר דערפאר טאקע וואָס זיי זיינען דארטן הונגעריק נאָך א פאר־דינסטל און האָבן אנטוויקלט א שארפערן חושׁ־הריח, — אונזערע תלמידים האָבן אריבערגעיאגט זייערע אויפטמערקזאמ־קייט.

די ארויסגעבער האָבן אפילו ניט געפּר־נען פאר גוטיקן צו רעקלאמירן זייערע ביי־כער. זיי זיינען געווען און געווארט אויף עדם קונה, ער זאָל קומען און קויפן.

אין אייראָפּע זיינען נאָך אפשר אזעל־כע "געשעפט מעטאָדן" ניט אויסגעשפּילט. אבער אייראָפּע איז ארים, און קאָן ניט קויפן פיל. און אמעריקע, וואָס קאָן יא קויפן איז געווייזט געווארן צו גאנץ אנ־דערע געשעפט מעטאָדן: דער אמעריקאָ־נער קונה דארף מען זאָל אים איינשמי־עסן, אז ער דארף דעם ארטיקל, און ער וואַרט, אז מען זאָל אים ברייננען צו אים, וועט ער באצאָלן . . .

* * *

עס איז אזוי נויטיק געווארן צו מאכן פון ביכער א געשעפט, כדי צו מאכן א סוף צום "קריזיס".

דאָס וואָלט לכתחילה געדארפט טאָן אמעריקע, וואָס איז דער וועלטס רבי אין מאָדערנע געשעפטס מעטאָדן. עס זעט מיר אויס, אז אינוועסטירן אין ביכער גע־שעפט איז נאָר ניט מער רייזיקאלעך ווי אינוועסטירן אין וויין (מיינענדיק ניט די ממשות'דיקע, נאָר די פּאפּירענע ווייַן אויף דער ווייַנבערזע).

ביי די אמעריקאנער גופא איז דאָך דער ביכער געשעפט טאקע א רייזיקער געשעפט וואָס האָט געמאכט מיליאָנערן.

אבער וואָס די אורזאך זאָל ניט זיין, אבער די אמעריקאנער אידן האָבן דעם גע־שעפט פארלוירן. אונזערע תלמידים אין וואַרשע, — אפשר דערפאר טאקע וואָס זיי זיינען דארטן הונגעריק נאָך א פאר־דינסטל און האָבן אנטוויקלט א שארפערן חושׁ־הריח, — אונזערע תלמידים האָבן אריבערגעיאגט זייערע אויפטמערקזאמ־קייט.

זיי האָבן געגרינדעט דעם קאָאָפּעראַ־טיוו "ביכער", און זיין האָבן ביי אונז באוויזן, אז מען קאָן דאָ, ביי אונז אין אמעריקע, שאפן א מארק פאר אידי־שע ביכער, פונקט ווי פארד אין דרושע נעראל מאָטאָרס האָבן (אין א ביסל א גרעסערער מאָס, נאטירלאך...) געשאפן פון גאָרנישט א מארק פאר אוטאָמאָבילן.

* * *

און איצט איז דאָ ז. מלמד, פון וואַר־שע, צו לערנען אויך מיט אונז הלכת "ביי־כער".

ה' מלמד זוכט אריינצונעמען אויף אמעריקע אין דעם אלוועלטלאכן "טראָסט" פאר'ן אידישן בוך, — א טראָסט, וואָס דארף ניט טייערער מאכן, נאָר מאכן ביי־ליקער דאָס אידישע בוך.

א בוך איז ווי אלע סחורות: אָנפראגע פירט צו מאסן־פּראָדוקציע, דארף מען שאפן די אנפראגע. מאסן־פּראָדוקציע ווערט צוריק אויף דער אויסארבעטונג פון א בעסערן פּראָדוקט אויף ביליקערע פּרייזן, וואָס פארגרעסערט במילא דעם געבריוך.

די קאָנצענטראציע פון דער אידישער ביכער פּראָדוקציע וועט פירן צו גרעסע־רער פּראָדוקציע, און וועט פארגרעסערן דעם געבריוך, — און, במילא, פארקערט — דער געבריוך וועט פארגרעסערן די פּראָדוקציע.

דער טראָסט וועט שוין במילא קאָנען בעסער ארגאניזירן דעם פארקויף אפּא־ראט און די רעקלאמעס, דערגייכנדיק די מיליאָנען פאטענציעלע אידישע ביכער קויפער דורך פארשידענע מיטלען.

* * *

דערציילט ז. מלמד וועגן די גרויסע פּלעגער וואָס "ביכער" האָבן אנגעצייכנט. עס וועט, למשל, ארויסגעגעבן ווערן א פּעריאָדישער זשורנאל "ביכער", וואו עס וועלן פארצייכנט ווערן קריטיקיס ווערן אלע ביכער וואָס גייען ארויס. דער זשור־נאל וועט צוגעשיקט ווערן פריי צו יעדן איינעם, וואָס וועט אים פאָדערן איין מאָל אין דריי חדשים, און ער וועט ווערן א אלגעמיינער רעקלאמע פאקטאָר, מיט וועלן ניט־אידישע ארויסגעבער וועלן זיך וועלן באנוצן. מיט זייערע רעקלאמעס קאָ־נען אפשר געדעקט ווערן די הוצאות פון דער אויסגאבע.

עס ווערט געפּלאנט ארויסצוגעבן גע־וויסע ביכער (ווי, למשל, יהואש'עס תנ"ך איבערזעצונג) אין ריזיקע צאָלן עקזעמ־פּליארן, אזוי אז זיי זאָלן קאָנען פארקויפט ווערן צו אזעלכע נידעריקע פּרייזן, ווי די "ספרי רומ"ל", ווי סידורים, מחזורים און א. וו.

א גראנדיעזער פּלאַן, צו פאראייניקן די גאנצע אידישע וועלט פאר'ן אידישן בוך, — א פּראקטישער פּלאַן.

מען דארף אים נאָר געבן דעם ערשטן שטויס, — און דאָס איז וואָס ז. מלמד פארלאנגט פון אונז.

אגב - אורחא

פון מארק

רומענישע לעגאציע זוכט צו באַרואיקן אמעריקאנער אידן וועגן איד. לאגע

קאָנפערענץ פון רומענישע אידן אין אמעריקע דריקט אָבער אויס איר אנטרישונג מיט מאניוס רעגירונג. —

אטאקעס אויף אידן אין רומעניע נייען אָן

ניריאָרק, מאי 19 (איטא).— אויף דער קאָנפערענץ פון'ם פארבאנד פון די רור־מענישע אידן אין אמעריקע, אין האָטעל פענסילוואניע, נעכטן ביינאכט, האָט פרע־זידענט וואלפסאָן בארייכטעט, אז עס איז געצוינג געווארן די אויפמערקזאמקייט פון דער לענגאציע אין וואשינגטאָן וועגן די אנטי־אידישע עקסצעסן אין רומעניע, וואָס גייען כסדר אָן פון יאנואר אָן.

דער ענטפער פון דער לענגאציע איז גע־ווען, אז די רומענישע רעגירונג האָט אָנ־גענומען ענערגישע מיטלען צו באשטראָפן די שולדיקע. און אז די פאראנטוואָרט־לאכקייט פאר די פּאגרומען פאלט בלויז אויף עטלאכע אגיטאטארן. די לעגאציע פארזיכערט, אז עס איז ניטא קיין אורזאך פאר'ן אמעריקאנער אידנטום צו באומ־רואיקן זיך, און אז מען דארף ניט הערן צו די איבערגעטריבענע באריכטן.

די קאָנפערענץ האָט גוטגעהייסן וואלפ־סאָנס ענטפער צו דער רומענישער רעגי־רונג, דורך וואשינגטאָנער לעגאציע, וואָס לויטעט:

"אנגעמעגדיק די דערקלערונג פון דער לעגאציע אין א פריינטלאכן גייסט, זיינען מיר אבער שארף אנטוישט אין די האָפע־נונגען וואָס מיר האָבן געלייגט אויף דער נאציאָנאלער פּויערס פארטיי, אונטער מאניוס פירערשאפט. די הבטחות פון פּרע־מיער מאניו צו באשיצן די אידן פון רומע־ניע זיינען ניט דערפילט געווארן אין א גרויסער מאָס. אויב מאניו און די פארטיי וועלן ניט דערפילן זייערע צוזאָגן וועלן מיר דערפילן אונזער הייליקן חוב צו באַ־שיצן די רעכט פון אונזערע ברידער אין רומעניע.

"מיר פארדאמען די עקסצעסן אין די שארפסטע טערמינען. מיר פאָדערן דעם פּולסטן שוץ פאר אידישע לעבנס און אייגנטום. צו אונזערע געפאָנגטע ברידער אין רומעניע דריקן מיר אויס אונזער טיפ־סטע סימפּאטיע און מיטגעפיל אין זייער אומגליקלאכער לאגע".

בוקארעסט, מאי 18 (איטא). — אטאָ־קעס אויף אידן אין בוקארעסטער גאסן זיינען היינט פארגעזעצט געווארן אויפ'ן בולווארד עלזיזאבעטא. קיינער פון די כוליגאנעס איז ניט ארעסטירט געווארן.

סענאטאר רבי נעמיראָווער האָט אין סענאט פּראָטעסטירט קעגן דעם צע'ממיתן פון רבי קאיז, איינער פון די געליטענע אין די עקסצעסן.

די צייטונג "אלווארול" מעלדעט, אז כסדר'דיקע אטאקעס אויף אידן דאָ פון דער "אייזערנער גווארדיע" נייען אָן אין גאַ־לאַץ, און א סך אידן זיינען דארטן פאר־וואונדעט געווארן. דער אידישער בית־עלמין אין בעלץ איז פארניכטעט געווארן פון די כוליגאנעס.

—(::)—

ארבעטער געטויט אין שיסעריי צווישן קאָמו־ניסטן און בונדיסטן

ווארשע, מאי 16 (איטא).— שיסעריי־אן בלוטיקע געשלאגן זיינען דאָ פארגעקומען צווישן אידישע קאָמו־ניסטן און בונדיסטן, ווייל דער בונדישער פּראָפּעגאנדעלער פאראיין פון שוסטער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון צוישטיין צום סטרייק, וואָס דער קאָמוניסטישער פאר־איין האָט פּראָקלאמירט. די קאָמוניסטן האָ־בען דערפאר אטאקירט די ארבעטנדיקע בונדיסטישע ארבעטער, און רעוואָלווערן זיינען באנוצט געווארן פון ביידע צדדים.

משה הייבראָט, א אידישער ארבעטער, איז געטויט געווארן אין דער שיסעריי, און א סך זיינען ארעסטירט געווארן.

—(::)—

246 איד. אימיגראנטן געקומען אין אפּריל

לויט א מעלדונג פון'ם אידישן אימיג־ראנטן חילף פאראיין, זיינען דורך די אט־לאנטישע פּארטן אריינגעקומען קיין קאָ־נאדע אין'ם חודש אפּריל 16,548 אימי־גראנטן, פון וועלכע 246 זיינען געווען איידן. 19 פון זיי זיינען פארהאלטן גע־ווארן, פון די זיינען 14 אריינגעלאָזן גע־ווארן דורך דער חילף פון'ם אימיגראנטן חילף פאראיין, איינער איז צוריקגעשיקט געווארן און 4 זיינען נאָך פארהאלטן.

ס. סטרעשין, עדמאָנ־טאָן, פּלוצים געשטאָרבן

עדמאָנטאָן, אלטא. (דורך פּאָסט). — די ראדיקאלע קרייזן פון עדמאָנטאָן זיי־נען דערשטערט פון דעם פּלוצלומדיקן טויט פון ס. סטרעשין, איינער פון די שע־טיקסטע מיטגלידער פון דער ראדיקאלער באוועגונג, וועלכער איז אומדערוואַרטעט געשטאָרבן אין די בליינדיקסטע יאָרן פון זיין לעבן.

דער פארשטאָרבענער איז געווען טע־טיק ביז זיין לעצטן אָטעם־צוג. 11.15 אין אונטג האָט ער פארלאָזן אן ארבעטער־רינג מיטינג, און, קומענדיק אהיים, איז ער 12 אויזיגער געשטאָרבן.

ערע זיין אָנדענק!

—(::)—

לאנגער שפּאציר אויף א טעקסי ענדיקט זיך מיט א פינאל הינ־טער די גראטעס

מעמי האלפין, א קינד פון אונזער איצטיקן "וועהופי" און "טריל", דור, האָט ליב צו פאָרן אין "טעקסיס", אבער ווען עס קומט צו באצאָלן פאר דעם דאזיקן פארגעניגן, איז גרויסע צרות, און עס ווילט זיך ניט צעשיידן מיט די פאר־גראָשן.

מעמי האָט לעצטע וואָך געדונגען א טעקסי, אביסל דורכפאָרן זיך אבער'ן שטאָט. זי האָט ביז זיך געהאט א צוואנ־ציק דאָלאָרדיקן באנקטנאָט און אויף דעם סכּך האָט זי זיך אָנגעפאָרן אויף $12. אבער ווען דער דרייווער האָט איר דער־לאנגט די רעצעפּטן, האָט זי חרטה געקראָגן אויף דעם עסק, און זי האָט אויף זיך ארונטערגעשלונגען די צוואנ־ציק דאָלאר.

אין פּאליציי געריכט האָט זי זיך מור־דה געווען אויף דער קלאגע וואָס דער דרייווער האָט קעגן איר דערלאנגט, און זי האָט געזאגט אז זי איז ווייניק צו באצאָלן א צוועלף דאָלאר. דערווייל זיצט זי הינטער די גראטעס ביז זי וועט קריי־גען די צוועלף דאָלאר צו באצאָלן פאר איר "וועהופי רייד".

אידישע ארבעטער אין ווייניפּעג

ארבעטער אין מערב קאנאדע

אידישע אינסטיטוציעס

אידישע אינסטיטוציעס

אידישע